

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N°. 47.

Marti 29. Noembre

1860.

A d a u g e r e

la articolulu: „Una lupta pentru dreptate“ in Nr. 44 alu F^oiei.

Dupa date positive cu bucuria si respectu avem a mai publicá, cá prea onoratu ordinariatu respectivu alu Gerlei inca in 30. Aprilie 1859, si earasi in Maiu 1860 a facutu la inaltele locuri remonstrationile necesarie in atinsulu obiectu, substernendu de un'a data si protocolulu celu publicatu, despre ceea ce, nice credemu, ca ar fi purtatu cineva vreo indoieála si pena acum. —

Iacobu Muresianu,
Redactoru.

R e f l e s i u n i

la unu articolu al Dnui I. K. Schuller din Nrii 38 si 39 ai „Transilvaniei“ cu suprascrierea: „Vom Lesetisch.“

Pucini dintre romani voru fi cetindu Gazetele germane din Ardélú, si anume cele din Sabinu; cugetu déra ca nu voiu face lucru fara folosu, déca voiu impartasi publiculu romanu unele obiecte ce se cuprindu in acele Gazete si atingu pe romani. D. I. K. Schuller se cuprinde fórte desu cu literatur'a romana si impartasiesce publiculu cetitoriu (germanu) multe ce se tienu de literatur'a, dara mai alesu de poesi'a romana. In numerii 38 si 39 ai „Transilvaniei“ si au luatú D. Sch. de materia „programulu gimnasiulu gr. or. din Brasiovu“ si anume unu traptatu (din acela) al D. directoriu gimnasialu G. I. Munteanu sub titlu: „Inercarea spre a stavili unu principu pentru ortografia cu litere

romane“ care traptatu ei dede D. Sch. ocazione de a si dá parerea in privint'a introducerei alfabetulu latinu in scrierile romane si dice intre altele, ca sperédia ca va face placere cetitoriloru sei, déca chiaru acumá — candu nu numai in principatele dunarene (de ce nu „unite“?) s'a scosu alfabetulu cirilicu, insusi prinu gubernu, si s'a introdusu ortografi'a cu litere latine pentru oficiati, ei inca si in Transilvania vrea a se introduce peste totu alfabetulu latinu — 'si va impartasi opiniunile sale in acestu obiectu publiculu cetitoriu.

Dice mai incolo D. Sch., ca opiniunile lui sunt resultatulu studiiloru sale asupra limbei romane, cari studie le a facutu densulu sub manuducerea lui Diez, Fuchs si a altoru maestri pe acestu teremu, precum si a prea iubirei lui catra idiom'a si poesi'a poporara a romaniloru *).

Trecundu peste cele ce dice D. Sch. in cursulu discursulu seu, despre necesitatea ori neneccitatea introducerei litereloru latine in limb'a romana, voiu aduce aci numai acele inainte ce dice D. Sch. despre regulele cari au a se prefige pentru scrierea cu litere.

D. Sch. dice, ca déca se voru prefige pentru scrierea cu litere latine regule cari se ste in contradicere cu caracterulu limbei, sciint'a va trebui se protesteze in contra acelorú regule.

Mai incolo recunósce D. Sch. ca limb'a romana e limba romána**) si apróba intentiunea de a introduce scrierea cu litere latine citandu dis'a lui

*) De ce nu a studiatu D. Sch. si pe I. Alesi, A. T. Laurianu, Cipáriu? etc.

**) Ne pare bine ca D. Sch. 'si au schiambatu parerea in materi'a acésta!

Diez: „De óre ce limb'a acésta (romana) se tiene de famili'a romana, asia ei va stá si mai bine cu vestmentu romanu, care ni o aduce mai aprópe la ochi si o infratiesce éra cu cumnatele ei etc. Mai incolo dice D. Sch. ca precum ori ce divergintia ortografica, asia si diferinti'a in aplecarea alfabetului latinu, 'si are caus'a sea in opusetiunea sistemei etimologice in contra celei fonetice.

Urmatorii celei d'antei pretindu cá in scriere sa se védia originea romana a cuvintelor, pentru aceea densii scriu: cane, tierénu (кане, гъпан), pentruca viu dela latin. canis, terrenus etc. D'in insemnatatea cea mare care o punu cei mai multi literati romani intru aceea cá se si arete originea loru romána, urmédia ca sistem'a etimologica are fórte multi partinitori. Inse din cauza ca parerile subieptive despre radecin'a a unui séu altui cuventu sunt diverse de una parte, éra de alta neuninduse toti in aceea, ca pene unde se se respeptedie si sistem'a fonetica, se nasce una diferentia in ortografi'a romana cu litere latine.

Spre intarirea acestui assertu aduce D. Sch. de exemplu cuventulu sciintia, si dice cu acestu cuventu unii 'lu scriu „sciintia“, radimanduse pe aceea ca π cirilu in multe cuvinte romane s'a nascutu din sc latinu; éra alti „stiintia“ si cu cei de antei nu su consecenti ca in „lacte“ nu tienu pe c „lacte“ si scriu dupa cum si pronuncia. Acést'a diverginti'a ei pare Dlui Sch. lucru de risu, provocandu la dicatur'a poetului „nilu admirari“ si dicundu ca astfelu de paradocsii si bizarerii se afla si in scrierea germana, si ca pentru acea germaniloru cari voru ride de scrierea mai susu li se póte dice: quid rides? mutato nomine de te fabula narratur!

D. Sch. potea aduce alte exemple cu cari dóra mai bine ar fi demonstratu diverginti'a si neconsecinti'a in scrierea cu litere latine, déro cu exemplulu ce l'a adusu si a comprobatu numai marginicta si suprafatial'a cunoscintia a limbei romanesci. Cuventulu latinu scientia, rom. „scientia“, romatii cari 'lu scriu cu litere latine si nu au invetiatu limb'a romana numai din audiu na scriu neci sciintia, neci stiintia (cu coditie), ci séu sciintia séu scientia, — cu st nu scrie neci unu literatu romanu; numai buk erii de pe sate, cari vreau a vorbí mai curatu romanescé dupa cum sta in carte, voru fi

scriendu stiintia (inse fara coditie), pentruca in cartile tiparite cu buki sta π ing π si nu cuiing π cum ar fi trebuitu sa se scrie bine cu π xi; inse cei cari ne au pusu anteia óra limb'a pe note, nu au avutu idea despre melodiile romanesci. Romanulu nu au disu si nu dice neci pena astadi: π ing π ci dice cuiing π séu sciintia, asia vomu si scrie dara. π cirilicu s'a intrebuintiatu pena acum atatu in locului st catu si in locu de sc; se caute numai bine D. Sch. la urmatórele: eu cunoscú, tu cunosci; eu cascu, tu casci; sasescu, sasesci; eu gustu, tu gusti etc.; ori dóra va dice D. Sch. se scriemu in locu de cunosci, casci, sasesci = cunosti, casti, sasesti? Nu e arbitriu, Dle Sch, caudu scriemu in locu de π . sc, ci e regula, enco regula fara neci una esceptiune, cu atát'a mai pociu e lucru de risu; de risu ar fi aceia cari ar scrie cum vrei Dta! In locu de lacte nu potemu scrie lacte, pentruca romani nu dicu lacte ci lapte, precum nu dicu neci pe ctu ci pe ptu, nu facta ci facta etc. etc.

Mai incolo dice D. Sch. ca regulele ortografice nu sunt numai pentru cei literati, ci si pentru numerulu celu mare alu acelora, cari vreau a scrie correptu si a celí cele scrise acuratu; si apoi 'si esprima placerea catra cele ce a disu mai de curendu auctorulu „Begründung 'lui zu dem Entwurfe einer erneuerten Orthographie“ *) despre i, fiendca déca se va serie i aci cu a, aci cu e, ori i, ori u, atunci (dupa parerea Dlui Sch.) classe intregi de ómeni, ba partea jumetate a romaniloru (adeca femeiele) voru trebui se renuntie — se-si puna pof'ta in cuiu — de a mai scrie correctu romanescé! Literatii, dice mai incolo D. Sch., voru cunósce originea latina a cuvintelor romanesci si numai dupa legile generari ale formarei si desvoltarei limbelor; éra celoru neinvetiati va ajutá regul'a „de a tiené liter'a din cuventulu latinescu si a scrie dicu in locu de sicu“ (chiaru sic!) numai atata, catu ajuta in scrierea de pe tabl'a aretatória de drumu, unuia care nu scie cetf.

Aci éra s'a stricatu D. Sch. mai multu cu exemplulu adusu, decatu cu argumentulu.

(Va urmá.)

*) Nu mi a venitu la ochi.

U n g a r i ' a .

De sub muntele Pétra,

26. Noembrie 1860.

Foile romane inca au facutu amintire — de si cu mare neplacere — despre insielatori'a fratiloru Maramuresieni facia cu petitiunea priu carea a cerutu limb'a magiara, in loculu celei romane pentru codicele fundualu (Grundbuch), si la carea a fostu suscrisa o parte mare din preotimea si din inteliginti'a romana din Maramuresiu; ma unii dintre acesteia, intemplantuse póte si dupa consunulu sentimenteloru loru, au pretinsu de a se suscrie si in numele poporului cu carele au ceva coatingere, carele inse n'a sciutu nimicu de tóta petitiunea acea. — Noi nu am renof earasi intemplantarea acea rusinatóre atatu pentru romanii cari au suscrisu petitiunea, catu si pentru unii dintre fratii magiari prin a carora machinatiuni s'a efeptuitu suscrierea acea, pentruca am dorí sa nu se mai pomenésca o asia crima de viudero nationala despretiuitóre intre romani; si am dorí ca se jaca sub velulu intuerecului, cá sa nu mai adanga amaratiune, animeloru binesentitóre; de órace inse foile magiare, si anume „Pesti Hirnök“ in Nr. 205 din an. c. o adusa earasi la tapetu in o corespondintia din Giulesti cu datulu 1. Noembrie a. c. suscrisa prin Jura István jun., corespondintele, póte cu scopulu de asi agonisí vrednicii la organisarea viitóre a tierei privitóre la constitutiunea data de Maiestatea Sa in 20. Oct. a. c. eara de alta parte, fiindu datori si opiniunei publice, a careia credintia buna nu e órtatu de a o duce in retacire cu nesce sciri pamphlete, ne sentim indatorati de a anotá deslucirea urmatóre la articolulu D. Jura István.

Loculu deslucirei, scimu, ca ar fi acolo, unde s'a intemplantu demarcarea, de órace inse loialitatea foiloru magiare e straina si de adeveru, de nu corespunde din firu in peru ton ului loru dictatoricu pe la noi, ne rogamu de a avé locu in colónele foiloru romane

Dara se incepemu la capulu lucrului. Suscrierea petitiunei aceleia, precum ni se incunoscintia, se din funte démna de credintia, s'a intemplantu estmodu: Jura István unu romanu fórté magiarisatu, a compusu petitiunea prin carea s'ac erutu limb'a

magiara pentru Maramuresiu la codicele fundualu, acea a ajunsu apoi la manile unui advocatu din Sigetu cu nume Sz. B., carele apoi in societate cu alti magiari si romani parte renegati, parte cari nesciundu serie in limb'a romana ex timóre ca-si voru perde diregatori'a, séu nu voru fi aplicati de locu, s'au nisuitu cu tóta puterea de a o suscrie pe aceea prin catu mai multi romani, si anume prin preoti etc. Ocasionea buna a si sositu. In o dí de marturia adunanduse unu numeru insemnatu de romani inteligenti la Sigetu, pe tempulo de médiadi a mersu o parte mare de aceia la o ospataria locala pentru de a prandi, acolo au venitu apoi si numitii Domni interesati, si chiamandu inca si prealti nefiinti de facia, prin avorbiri, ma si insielatiunii, proponanduse inaintea multimei coadunate: „care limba ar fi mai dorita de ei, cea germana carea nu-o sein séu cea magiara carea o vorbescu toti“ pentru codicea funduala, si asia între beute si ospetate s'a silitu asia dicundu suscrierea, silitu dicu, pentruca astanduse unii cu sentimente mai nobile cari voia pentru romani a cere limb'a romana, si cari se infiorá de a se lapadá in asemene modu de mum'a sa — natiune, cum au fostu unu Karácsonyi si altii cari n'an voitu a se suscrie la inceputu, între capacitari deschilinite, si cine scie cum se le mai botezamu, a venitu lucrufu acolo, in catu si densii s'au aflatu suscrisi.

Ma cei mai multu, unii preoti si notari, precum scimu, s'au suscrisu si in numele poporului, pre carele presumau ca 'lu representédia. fara de a sci poporulu ceva despre petitiunea acea, si fara de a'i incredintia pre densii ca sa lu representedie!

Maritulu ordinariatu alu Gerlei, cá jurisdicțiune ecclesiastica respektiva, audiendu cu durerea animei despre acést'a vindere a natiunei si a limbei materne, si inca din partea unui numeru insemnatu din preotime, nu a intardiatu indata, cu blandéti'a cuventului si cu puterea svaturiloru parintesci de a inviá pre sii rotaciti la calea drépta, carea nu o potu sa o paravésca neci dupa pusetiunea ce au cá conducatori ai poporului, neci dupa chiamarea ce au cá preoti, fiindu chiamati de a latí dreptate si a de veru, asia dara virtute si nu crima.

Pasiulu gresitu s'a indreptatu apoi prin o petitiune noua, in carea despicianduse oftarea a loru

45 de sate, sentiulu alu loru 53030 romani, s'a cerutu dela tronulu imperialu limb'a romana pentru romanii din Maramuresiu.

Unu omu fara patima va judecă totudeun'a de fapta legala pasiulu m. ordinariatu alu Gerlei facia cu fii sei sufletesci din Maramuresiu, si totusi durere! tocma dintre fii aceia, spre a carora indreptare au tintitu ordinele parintesci, se afla profeti mincinosi, cari nu se infiora in nasalnici'a loru de a atacá, ma horrendum dictu, de a se exprimá cu despretiu in contra capului santitu alu besericei sale — alu episcopului. Unu corifeu de asemenea fauriri e si romanulu magiarisatoru Jura István, al carui limbajiu desfranatu ne da dreptu de a conchide cu tóta deplinatatea si la alte insusitati a le Dsale; cá se tacemu despre usioritatea dovedita in scrierea articolului seu (din 1. Noembre a. c. din „Pesti Hirnök“), precum si despre citatiunile sale grosolane, cu cari se crede a jucá rol'a unui omu adaptatu in sciintie, amintimu numai acea impregiurare: ca Dsa nu se sfiesce indata la inceputulu art. seu, de a se recomandá publicului magiaru cá unu vendictoriu alu limbei sale materne; si mandrinduse in fap'ta sa de a'si cersi bunavointi'a aceluia.

Domoi'a sa se véde a trece cu totul din vedere ca natiunea magiara are in fruntea trebilor sale barbati maturi, cari unindu patriotismulu cu iubirea limbei nationale, nu voru ascrie de crima altora, de vedu si din partea loru unu asemenea sentiu pentru ale sale. Si se créda D. J., ca unu omu maturu nu póte fi cu incredere neci candu in privint'a densului, pentruca lapedanduse de a le sale, cine scie óre cerendu interesulu D. Jura nu va injurá si cele ale altora.

Cele serise in contra ven. protopopu Filipu Opris, marturisindu elu insusi ca e inimicu personalu alu aceluia, se potu de judecă de fiesce-cine, a fire apocatura de ocaziune de a'si versá veninulu in contra aceluia, pareendum est animo miserabile vulnus habenti; mai incolo D. J. István se vede a fi nitatu cu totul ca Pr. O. D. Anderco canonicu dela Gerla si-a petrecutu anii preotiei pena la aradicarea la trépt'a promeritata in partile acele, si ca legatur'a nascerei si a fratietatei 'lu leaga si acum strinsu contra locarile acele; si totusi cercetarea st. seu frate a frátiniloru si a altorú ennoscuti se in-

cumeta D. J. de a o ascrie unei misiuni estraordinare demarcata cu nescie scornituri (minciuni) de terrorismu, din partea v. ordinariatu alu Gerlei. Ne dubitamu óre in casulu unei responderi poté si ar' documentá Dsa innegririle sale cu documinte in acea privintia.

Aceste tóte nu au fostu destule pentru guralivitatea scriitorului artic. mentionatu, ci inca si ordinatiune disciplinara data de ordinariatu Gerlei in care se repróba preotiei visitarea unor locuri necuviinciose pentru preoti — acésta inca se intarita a o esplicá in parte vatamatóre cu privintia la M. episcopu alu Gerlei.

Vorbele D. J. ne-au datu de alu cunósce catu de bine, dara faptele lui de pena acum inca si mai bine, si marturisindu dreptu romanii nu multu ar pérde de nu iar usurpá numele cé'ta acea, a careia preluptoriu se arata si Dsa, si spunendu sinceru tóta viét'i'a lui de pena acum, in catu scimu — nu a adansu neci baremu o petricica la inaintarea si fericitarea romaniloru, de cari a se tiené se gloriéza Dsa cu atata placere. — Séu dóra si D. J. inca suscrie dis'a necópta a unui spulberatu de pe la noi, carele punuandu pe lenga limb'a magiara eschisivu in Ungari'a in tóte referintiele cu poporulu pe ori si unde, a disu „ca acésta asia debue se fie, caci Ungari'a nu e Tiér'a romanésca, si de nu le place romaniloru mérga acolo;“ — candu barbati maturi se vedu a fire mai discreti in acést'a privintia, si anume D. Ivanca nu se sparie neci de o dieta cu mai multe limbe. — Séu dóra si elu nutresce despretiulu si batjocorirea acelor romani, cari nu se sfiescu de a se mai tiené de aceia? Si durere de acele se intempla pe la noi, ma audimu ca la Oradea mare ar fi fostu detienutu 3 dile (!!!) unu invetiatoriu romanu din partile Beiusiului, cu nume G., pentru ca a pófitu la benevolisare de ai se luá protocolulu in limb'a romana.

D. Jura cá unu omu literatu ne minunam cum nu are cunosciintá natiunei sale, pentruca altcum credemu ca ar lasá si pentru romanii din tiér'a baremu catu de pucinu de dreptu istoricu pre carele voiescu unii asia tare a'lú tiené in vigóre, pentrucá acela si l'au castigatu si romanii de 1700 si cativa ani cu arm'a in mana, aparandusi patri'a cu sangele si viét'i'a in contra ori ce eruptiuni aliene, tocma cá si natiunea magiara séu altu poporu

din patria. S'eu nu-i documentu de dreptu istoricu pentru românii Maramuresieni eroismulu loru din 1285 sub regele Ladislau Cumanulu in contra tatariloru, pentru ce au capetatu de locuintia Maramuresiulu; s'eu nu bravur'a loru la Bors'a in an 1717 totu in contra tatariloru, candu se reintorná aceia incarcati cu jafu si cu o multime de prizonieri prin valea Visieului, unde Maramuresienii inchidientule calea au ucisu dintre densii 15,000 si leau luatú tóte jafurile si prizonierii deportati? cá se tacemu de alte monuminte ale poporului romanu din Maramuresiu la cari au luatú parte si stramosii D. Jura, inse cá romani, éra nu cá romani renegati. — Ce vei dice Dta, óre unele sapte cá aceste nu-su de dreptu istoricu pentru Maramuresieni, si óre nu cu dreptulu au cerutu limb'a romana pentru lucrurile sale sociale si judeciale, decatu alt'a straina din carea nu pricepe poporulu neci o iota?

Aceste am avutu Domnulu meu de ale reflectá la art. Dtale din „Pesti Hironök“, ertame de ate reflectá fratiesce si la aceea: cá sa erti si bietului tieranu, carele pórtá greutatile intocmá ca Dta, báremu bunatatea de a poté vorbi in limb'a ce oa suptu cu laptele mamei, ca vedi: noi nu voimu a crede ca barbatii maturi ai natiunei magiare, cari se vaerau in contra limbei ce le-a fostu impusa in esti 10 ani din urma, sa aiba asia mare placere cá Dta cá romanu, de a impune altoru popóre jugulu limbei loru si la vét'r'a parintésca; cu atata mai virtosu ca prin cuventulu sacru alu Maieatatei Sale s'a asiguratú limb'a si drepturile nationalitatiloru si in diplom'a din 20. Octobre a. c.

I o.

Computu publicu.

Sarco, 19. Nbre 1860. Amu apromisu cu solenitate inaintea on. publicu, ca venitulú curatu ce va incurge din opulu meu „Biografiele celoru mai vestiti romani si romane“ ilu santiescu pre altariulu natiunei. Trecura doi ani dela esirea opui, si on. publicu nimica scie despre sórtea aceluia. —

Deci sentiendu-me intr'o crisa a vietii, cá se nu laau pre numele meu o macula nece de cum

si nece catu mai pauciuu meritata, — eaca computulu:

	fr. cr.
1. Opulu costa din 125/8 cóle, in 1000 esemplare tiparitu, cóla a 24 fr.	308 —
2. Scobitulu a 4 gravuri . . . 130 fr.) si tiparirea loru pe regale 25 „)	155 —
3 Compactura 55 fr. 36 cr. si 1 cotu de bisu verde 5 fr. =	60 36
4. Calea Vienei in cauza scobirei acestora, computandu numai ce am platitu la drumulu ferecatu	36 24

Consta in suma 560 —

Tacundu despre alte calatorii din Beiusiu si din Sarco la Urbea mare pena se tipari si impartii ce se potú, facute, care enco ar' sui la o suma ce 'lu pucinu de 120—140 fr. m. c. — care inse tóte le sierbescu pe altariulu natiunei! — Si totusi on. publicu, sciindu ca e folosu natiunariu, cu atata recéla primi acestu opu, catu si pena astadi nece atata s'au potutu vinde din tr'insulu, catu se se acopere spesele.

Eaco ce trecere avú;

	fr. cr.
1. Platite trecura	476 —
2. Pe creditu si pena asta-di	64 *)
3. Pela dicasterii: asia numitele Pflicht- Exemplarien	6 —
4. Condonaiu: Biblioteciei teneri- loru studinti din Viena	2
Escelentiei Sale D. conte Siolutiu metropolitulu de Alba-Julia	1
legatu in bisu verde.	
Escelentiei Sale episcop. diecesei Urbei mare bar. Erdelyi in bisu	1
Illustritatei S. epise. diecesei Ara- dului Procop. Ivacicovici in bisu	1
Societatei de leptura a tenerimei romane studinte in Urbea mare	10
Biblioteciei parochiale in Seini	1
Biblioteciei gimnas. de Beiusiu, (ca- rea enco e la mine)	2
Museulu din Blasiu 5, la 2. bibli- oteci de nou erogate in Blasiu cate 5=10	15 33 —

Pene aice . 579 —

*) Acestea ni ar desdauna pena la 540 fr. m. inse resturile de 64 f. pucina operautia 'mi dau'

fr. cr.
 Straporte . 579 —
 Catra acestea: Tablele xylografate cu care s'au tiparitu tóte 4 gravurile din opu, le amu strapusu la Blasiu, si prin bravulu teneru D. A. Boieriu cancelistulu metropolitanu, amu solicitatu a se depune, si s'au depusu in tipografi'a seminariului, pentru intemplanda folosire.

5. In rabaturi au trecutú 21 —
 6. Tipografi'a si compactur'a m'au dau-
 natu 20 —

Cu totu destrasa . 620 —

Scotiendu din tiparitele 1000 esemplare, destrasele 620, remanu spre scopu natiunariu enco 380. —

Din cesteia laudatii mecenati: D. Grig. Papu c. r. adjunctu de pretura in Teiusiu pentru a destrage, cerú si primi a 1 fr. 15 cr. v. a. 51 esemplare, — de unde se asteptu 58 fr. 65 cr. v. a.

Domnii Vasiliu Maniu — autorulu istoriei critice a originei romaniloru — procuroru la inalt'a curte in Bucuresci, si zelosulu teneru Dn. Ioane Palla membru tribunalului Ilfov, cerura si primira spre destragere a 1 fr. 50 cr. v. a. 110 esemplare, — de unde se astepta 165 fr. v. a., eara din ambe 223 f. 65 cr. v. a. — pre carii prin acest'a i asemnediu sub despunerea Dlui Redactore alu Gazetei Iacobi Muresianu, rogandu numai — de voiu fi in viétia — a me insciintia despre tramiterea si primirea baniloru. —

Din remasele 380 esemplare scotiendu aceste doue pusetiuni — 110 si 51 — remasele 219 esemplare cu post'a de astadi le strapunu laudatului D. redactore Iacobi Muresianu, si din care si cu 20 proc. rabatu vendienduse, enco se astépta 207 fr., carii cu cei de susu 223 fr. facu intregulu meu ofertu de 430 fr. val. a. — Pentru care lauda lui Dumnedieu ca 'lu amu potutu face. Si asia sumus in claris.

Ioane Munteanu,
 parochu romanu in Sarco.

Limb'a oficiósa.

In caus'a limbei oficióse ne sosira protocóle dela mai multe comunitati, prin care se dovedesce

maturitatea romanului, cu care s'a resolutu a-si a-perá indreptatirea egala si autonmica atatu in administrarea negótieloru sale in contra la orce sila, catu si intru pretinderea de a i se respectá acestu dreptu cuvenitu pe lege, dupa cum vedemu si in protocolulu urmatoriu:

P r o t o c o l u

din 5. Decembre 1860, luatú la deregatori'a comunalá in adunanti'a reprezentantiloru, sub presiedenti'a judelui localu.

Objectulu este introducerea limbei romane de limb'a oficiósa in comuna romana Zernesti.

Luanduse caus'a prementionata la desbatere, s'au determinatu urmatoriele:

Subscrisii reprezentanti legali patrungi de acela adeveru, cumca numai o administratiune national'a póte fi pentru noi fericitóre — basati pe pronuntiarea dreptului egalú de catra Maiestatea Sa in diplom'a din 20. Oct. a. e. si pe precesele mandate ministeriale din a. c. —

Ordinamu si pretindemu, cá deregatori'a noastra comunal'a, de adi inainte se póte tóte protocólele si tóte corespondentiele cu respectiv'a pretura numai si numai in limb'a nóstra materna, pentruca locuitorii acestei comune afara de limb'alu nationala, alt'a nu cunoscú, eara dupa cum ne este noue bine cunoscutu, amploiatii dela pomenit'a pretura, afara de unalu séu doi, toti intielegu si vorbescu limb'a nóstra indestulu de bine, si dupa mandatele inalte acum in restimpu de 10 ani trebuia se o si cunósca. —

Noi dara provocamu deregatori'a nóstra comunalá, aducandu'i aminte, ca noi o sustienemu, noi platimu salariiele deregatoriloru, si ca ea este pentru noi, eara nu noi pentru ea, cá tóte chartiele de adi incepundu se le elaborese numai in limb'a noastra romanésca, si tóte chartiele ce voru veni dela pretura si alte officii publice in limbi straine, fie acelea adresate catra oficiulu nostru comunalu, séu catra alte persóne private din comuna nóstr'a, se nu se primésca de locu, ci fara amanare se le tramita indereptu, cu adaugere, ca comun'a nóstra este o comuna curatu romana, si tóte scrisorile oficióse numai in limb'a nóstra voimu ale acceptá.

Dupa acésta s'au incheietu si subscrisu protocolulu de facia.

M a c e l a r i u m. p., notariu.

Ioanu Baju jude. Dima Comsa. Bartolomeiu Tipeiu. Bratu Danu. Ioann Zazea. Demeter Negru. Teodoru Comsa. Ioan Niscovu. Vladu Piscu. Ioanu Garoiu. Radu Curca. Stoica Bedila. Stanu Taratu.

Martiriloru.

Fericite umbre cari odeneora

Pie din viétia mersati la marire!

Sciti voi ca natiunea pie ve adora

Pentru a vóstre fapte mari, si suferire;

Candu pentru natiune, patria, dreptate

Plini de zelu si amóre va'ti luptatu voiosi,

Inse omenimea data spre pecate

Va ucisu prin chinuri, martiri gloriosi!

Ale vóstre nume mari si pretiuite,

Voru lucí ca stele pe serenu Uranu

Si 'n eternu ne stinse fivoru neclatite

Pen' va bate inca anima 'n romanu;

Consolarea vóstra fi-va necurmata,

Candu vedeti cá vóstre fapte de eroi

Si au ajunsu dorirea cea de multu ostata

Ce astepta roman'a gente dela voi.

Fiti dara 'n pace, fiti umbre ferice!

Ca natiunea vóstra va orná altare,

Inaintea caroru romanulu va díce

Pi'asi oratiune pentru inaltiare!—

Mormentele vóstre fivoru preserate

Cu ale suvenirei svave floricele,

Voru lucí cá stele in azuru de parte

Si'n eternu voru plange vergure pre ele.

Impletindu coróne, tóte 'n multiamita

Voru aduce vóue ele si nepotii

Cá martiri 'n lupta la mórté complita

Inocenti cá mielulu va'ti supusu cu totii;

Ear' voi juni si june, voi vergini romane

A loru suvenire necurmata, avanu!

Le-o pastrati curata, nece se s'aline

Dulce-lea amentire 'n orice peptu romanu.

Scie dieu romanulu ca pentru dreptate

N'ati avutu fiore nece de mormentu,

Deci numele vóstre fivoru laudate

Pen' romanu va stare inca pre pamentu.

I — u

ROMANULU.

Tiéra mundra, si marétia,

Si 'mpregiuru cu munti, —

Cá gradina 'n forterétia,

Cu voinici mai multi —

Tóta lumea de-ai amblá,

Tiéra ca-ast'a, n'ai aflá.

Vitia mare, si vestita

Cá si de romanu, —

Dela Rom'a stralucita,

Dela unu Traianu —

Tóta lumea de-ai cautá,

Vitia ca-ast'a, n'ai aflá.

Limba dulce, si doiósa,

Sunetu angerescu, —

Si cu haina maiestósa,

Ce-i daru stramosiescu —

Tóta lumea de-ai cercá,

Limba ca-ast'a n'ai aflá.

Eu-su romanu, falosu pe nume, —

Pentr'a tierei mele-amoru,

Pentru limba si natiune

Gat'a sum se moru, — —

Tóta lumea de-ai amblá,

Ca romanulu, — n'ai aflá! —

Viena, 27. Oct.

Marienescu.

Fondulu Gazetei Transilvaniei.

Multu meritatulu barbatu alu natiunei romane D. V. Babesiu c. r. secretariu la curtea casativa dupa insarcinarea luata dela Illustrulu nostru barbatu Dn. Senatoru imperialu de Mocioni, a meritulu venitulu brosiurei sale „Causa limbelor si a nationalitatiloru in Austria“ tramise in editiune romana in 200 esemplare spre scopu nationalu si anumitu pentru fondulu Gazetei. Dupa ostenelele puse in favórea natiunei, cu aceasta jertfa s'a sigilatú nevincibil'a ardóre a D-sale, cu care se lupta pentru binele natiunei fora reserva. Natiunea 'lu va semnalisé între barbatii sei cei resoluti spre ai aperá santa ei cauza.

D'in corespondintia Domniei Sale avemu a reproduce ca

Domnului Preside alu judeciului comitatensu din Aradu Simeone Popovitiu, dupa doveditui zelu nationalu, a tramisuprin D. V. Babesiu si la fondulu Gazetei cincidieci fr. m. a. inca in 13./25. Octobre a. c. Acestu sacrificiu combinandulu natiunea cu neajunsele suferite (vedi Gazeta) ne desamagesce asupra motiveloru celoru rei cu music'a de pisica, si natiunea privesce casulu acesta de o vatamare indreptata asupra barbatiloru sei cei mai credintiosi.

Calcaiuulu scrisorei din 13./25. Octobre mai adauge si alta lumina; elu suna asia: In fine aminsarcinare din partea D. Preside S. Popovitiu a insciintia prin calea foiloru Dsale pe respectivii Domni, ce administra colectele stipendiare in Temisióra, ca se insemne si pe prelaudatulu Domnu Preside intre contributori cu o suma de siese dieci fr. pe anu care suma Domnia Sa o va respunde, cá interesele 6 % dela 1000 fr. pana atunci, pan'cand impregiurările voru face de lipsa raspunderea capitalulu insusi.

Cu acestea multiamindu Domniei Sale. D. amicu S. P. aici in facia lunei romane atatu pentru acestea generóse contributiuni nationali, catu si pentru sumele impartite de curendu la unii teneri romani lipsiti de medilócele subsistintiei, si pentru energica sprijinire a causei nóstre preste totu remanu cu tota adunca stima.

V. B.

V i e n a , 27. Noembre 1860.

Multu stimatè Domnule!

Candu toti romanii interesati de cultur'a nationala si luminati de spiritulu ei, grabescu a'si implint datori'a cea mai santa a loro; — contribuindu fiescecare dupa poterile sale la stabilirea midilóceloru necesarie pentru esistintia si infflorirea culturai nationale — intre cari midilóce mai importantu e fara dubiu o gazeta, prin care cultur'a nationala mai tare se desvolta —: grabimu si noi a ve tramite o colectiune compusa de clerulu romanu din Viena pentru stabilirea fundulu Gazetei, totuodata cá unu esemplu demnu de imitare si pentru acei stimati preoti, cari pena acuma n'au venitu la efeptuirea acestui scopu maretiu cu nimica. — Acésta intardiè din partea mai multoru

stimati preoti patriotici, — mari si mici — nicidecum ne o putem esplicá. —

Clerulu e astadi lumin'a stralucitóre a poporulu romanu, elu dara debue se premérgea cu esemplu. Preoti cu crucea, in frunte...!

Numele contribuentiloru si catulu contri-
buitu e:

In moneta austriaca.

fr. cr.

Ioane Lemeny de Eadem, episcopu emeritu		50 —
Nicolae Nagy administratoru		40 —
Gregoriu Szilasi prefectu stud. Viena		10 —
Ioane Bobu rigorosantu		10 —
Mihaiu Ivascu „		4 —
Ioane Ardeleanu teolog. in an. alu III.		1 —
Ioane Moldovanu	— IV.	1 —
Iosifu Besauu	— IV.	1 —
Stefanu Muresianu	— IV.	2 —
Demetriu Farago	— II.	5 —
Nicolau Solomonu	— III.	1 —
Justinu Pappfy	— II.	2 —
Ioane Cetatiau	— II.	1 —
Ioane Nichita	— III.	1 —
Ioane Ratiu	— I.	1 —
Ioane Romanu	— I.	1 —
I. Lukátsy paszmanitu		1 —
Mihaiu Gianu	— IV.	1 —
Alesiu Hosszu	— III.	1 —
Carolus Éltés presbit. dieces. Tran.		1 —
At. M. Marienescu rigor. de drept.		2 —
Stefanu Biltiu teolog. in an. alu IV.		3 —
Augustinu Antal	— IV.	1 —
Ioanu Rusu cantoru		12 —
Din partea bibliotecei priv. a teol. rom.		7 —

Suma 160 —

adeca: un'a suta siesedieci fiorini mon. aust., carii adausi la cei publicati: 1004+18+50 facu 1232 f. m. a. si o obligatiune de desdaunare de 100 fr. mon. austriaca.